

ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ВИКОНАННЯ У 2022 РОЦІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ ПІДТРИМКИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

*За результатами наукової доповіді на засіданні Президії
Національної академії педагогічних наук України 26 січня 2023 р.*

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5120>

ЧИХАНЦОВА Олена Анатоліївна

доктор психологічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, України, м. Київ, Україна

ПРЕДКО Вікторія Володимирівна

доктор філософії в галузі психології, старший науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

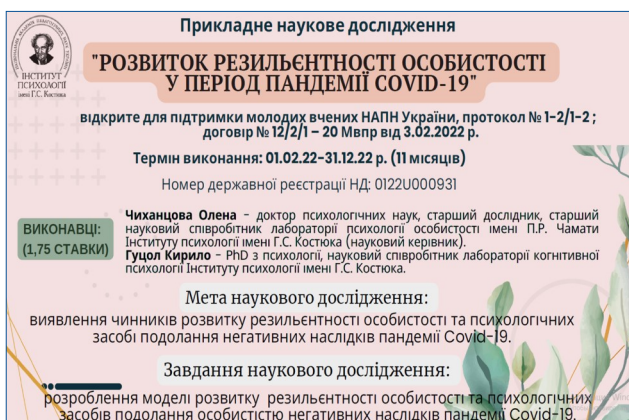
Анотація. Представлено основні результати завершених у 2022 р. двох прикладних наукових досліджень, які виконувалися молодими вченими наукових установ НАПН України. Дослідження здійснювалися за результатами конкурсного відбору в січні 2022 р. з метою підтримки та активізації наукової діяльності молодих вчених НАПН України, сприяння розвитку їх професійних якостей і творчого потенціалу. Здобуті молодими вченими академії результати досліджень спрямовані на науково-методичне забезпечення психологічного супроводу системи освіти, зокрема у кризових умовах воєнного стану в країні, з урахуванням завдань для освітньої та наукової сфер, пов'язаних з повоєнним відновленням та інтеграцією до Європейського дослідницького простору. Наукові результати проведених досліджень упроваджено у закладах освіти різних рівнів, а також в органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

Ключові слова: прикладні наукові дослідження; молоді вчені; психологічний супровід освіти.

У 2022 р. у двох наукових установах НАПН України за 2 напрямками виконувалися 2 прикладні наукові дослідження для підтримки молодих вчених. За результатами проведених наукових досліджень підготовлено 4 одиниці продукції: 2 од. виробничо-практичної (практичний посібник, методичні рекомендації), 1 стаття, 1 тези доповідей, з них друківаних та електронних видань: виробничо-практичної — 2, статей — 1, тез доповідей — 1.

Упроваджено наукові результати 2 (100 %) прикладних наукових досліджень для підтримки молодих вчених, у рамках яких (станом на 1 січня 2023 р.) на різних етапах і рівнях оприлюднено і розповсюджено серед цільових груп користувачів 4 (100 %) розробки. Наукові результати виконаних у 2022 р. прикладних наукових досліджень молодих вчених упроваджено у закладах освіти різних рівнів, психологічних службах, в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, обласних бібліотеках.

В Інституті психології імені Г.С. Костюка НАПН України за напрямом «Психологія розвитку особистості. Трансформація способу життя особистості у складних життєвих обставинах» виконано дослідження «*Розвиток резильєнтності особистості у період пандемії COVID-19*» (керівник Чиханцова Олена Анатоліївна, доктор психологічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України).

На основі узагальнення теоретико-методологічних підходів та результатів дослідження визначено основні змістові та функціональні характеристики психологічних наслідків пандемії COVID-19 в країні та розроблено теоретичну модель резильєнтності особистості. Резильєнтність визначено як здатність після кризи «відновитися» до докризових психічно-

го і фізичного станів та на основі теорії «пост-травматичного зростання» прийняти будь-який негативний результат кризи для особистісного зростання і найкращої якості життя. Виокремлено основні типи, чинники та індикатори резильєнтності.

Типами резильєнтності є: *фізична* — здатність тіла справлятися зі змінами та відновлюватися після фізичних навантажень, хвороб і травм; *психічна* — здатність людини адаптуватися до змін і невизначеності; *емоційна* резильєнтність передбачає здатність регулювати емоції під час стресу, допомагає людям зберігати почуття оптимізму у важкі часи; *соціальна* резильєнтність передбачає здатність груп відновлюватися після важких ситуацій, об'єднання після важких життєвих криз, зокрема пандемії COVID-19, соціальну підтримку одне одного, усвідомлення ризиків, з якими стикається громада, і формування почуття спільноти.

Індикаторами резильєнтності є: менталітет уцілілого — коли люди витривалі, вони бачать себе тими, хто вижив, знають, що навіть у важких ситуаціях вони можуть продовжувати діяти, поки не досягнуть цілі; ефективна емоційна регуляція — здатність керувати емоціями в умовах стресу; відчуття контролю — стійкі люди, як правило, мають сильний внутрішній локус контролю й відчувають, що їхні дії можуть відігравати певну роль у визначенні результату подій; навички вирішення проблем — коли виникають проблеми, стійкі люди раціонально дивляться на ситуацію і намагаються знайти рішення, що можуть її змінити; співчуття до — це самоприйняття та співчуття, ставлення до себе з добротою; соціальна підтримка — наявність міцної мережі людей, які підтримують.

Чинниками резильєнтності визначено: оптимізм — направлення на майбутнє впевнено; соціальні контакти (оточення) — здатність створювати й використовувати мережу особистісних контактів, тобто систему людських стосунків; самопроекування — здатність діяти, виходячи з власного проєкту відносно свого майбутнього та здійснення життєвих планів; самоставлення — уявлення щодо світу та самих себе, прогнозування своєї соціальної ефективності та ставлення до себе оточення, регулювання міжособистісних відносин; цілі — свідоме планування свого майбутнього; смисли — знаходження покликання в тому, що дає мету та смисл життя, відчуття відданості значущій справі додає мужності, рішучості та життєвої сили.

Представлено теоретичне узагальнення і нову концепцію розуміння проблеми здатності до самопроєктування як ресурсу розвитку резильєнтності особистості в умовах пандемії, викликаній коронавірусною хворобою COVID-19. Наративну компетентність особистості експліковано як вагомий чинник розвитку резильєнтності.

На основі запропонованої теоретичної моделі розроблено програми тренінгів розвитку резильєнтності. Тренінг наративної компетентності особистості передбачає розвиток власних інтерпретаційних процесів, прогноз ефектів від знайомства з певними наративами, аналіз труднощів, що виникають при розумінні текстів, організацію продуктивної діалогічної комунікації учасників тренінгової групи. Особистісно орієнтований тренінг розвитку резильєнтності особистості спрямований на знаходження шляхів активного вирішення проблем за рахунок об'єктивної та розвитку внутрішніх ресурсів резильєнтності особистості, а саме на активацію здібностей та можливостей людини для прийняття позитивних рішень у будь-яких, навіть найскладніших життєвих ситуаціях.

Запропоновано способи розв'язання визначених у дослідженні проблем, зокрема співпрацю із профільними фахівцями, закладами освіти, організаціями та відповідними установами. Перспективи наукового дослідження полягають у вивченні та адаптації отриманих результатів для впровадження у різних регіонах країни у закладах вищої освіти, психологічних службах, установах, підприємствах та організаціях різних галузей.

Таким чином, доведено, що розвиток резильєнтності особистості полягає в актуалізації особистісних ресурсів, що криються в осмисленні своїх життєвих цілей, оптимізмі, самопроєктуванні, соціальних контактах (Чиханцова & Гуцол, 2022).

Найважливіші наукові результати, досягнуті в ході проведення дослідження:

- визначено основні змістові та функціональні характеристики психологічних наслідків пандемії COVID-19 в Україні. Резильєнтність визначається як здатність після кризи «відновитися» до докризових психічного та фізичного станів та на основі теорії «посттравматичного зростання», прийняти будь-який негативний результат кризи для особистісного зростання і найкращої якості життя;

- уперше розроблено теоретичну модель розвитку резильєнтності особистості у період коронавірусної пандемії, яка включає наступні

компоненти: оптимізм, соціальні контакти, самопроєктування, самоставлення, цілі та смисли;

- виділено типи резильєнтності (фізична, психічна, емоційна, соціальна) та індикатори (менталітет уцілілого, ефективна емоційна регуляція, відчуття контролю, навички вирішення проблем, співчуття до себе, соціальна підтримка);

- виділено основні чинники розвитку здатності особистості до самопроєктування як ресурсу розвитку резильєнтності: мотиваційні, інтелектуальні, комунікативні;

- визначено, що підвищення рівня наративної компетентності має важливе значення в контексті розвитку резильєнтності особистості в різних галузях соціальної практики в період пандемії COVID-19;

- уперше розроблено авторські тренінги подолання особистістю негативних наслідків пандемії COVID-19;

- набуло подальшого розвитку розуміння позитивних психосоціальних чинників резильєнтності особистості.

Соціальний ефект упровадження отриманих результатів полягає у сприянні зміцненню психічного та фізичного здоров'я населення країни в період пандемії COVID-19 та розвитку особистісних ресурсів.

Найвагоміші результати наукового дослідження

1. Розроблено теоретичну модель розвитку резильєнтності особистості у період коронавірусної пандемії;
2. Виділено типи та індикатори резильєнтності;
3. Розроблено психологічні засоби подолання особистістю негативних наслідків пандемії Covid-19: тренінг наративної компетентності як чинник розвитку резильєнтності особистості та особистісно орієнтований тренінг розвитку резильєнтності особистості.

Практичний посібник:
Чиханцова О., Гуцол К. Психологічні основи розвитку резильєнтності особистості в період пандемії Covid-19: практичний посібник [Електронний ресурс] / Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г.С. Костюка. Київ, 2022. 128 с. (3,0 д.а.)
URL: <https://lib.ittta.gov.ua/732913/>

Об'єкти впровадження продукції

1. ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ ІМ'Я ТАРАСА ШЕВЧЕНКА;
2. ЮРИДИЧНА КОМПАНІЯ «АДВОКАТСЬКЕ ТА РІЕТЕРСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ»;
3. ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ-ПОЗНТУМ».

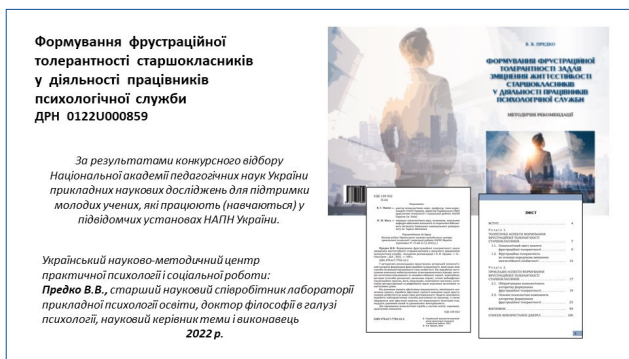
Соціальний ефект впровадження отриманих результатів СПРИЯННЯ ЗМІЦНЕНню ПСИХІЧНОГО ТА ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ КРАЇНИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНИХ РЕСУРСІВ

Об'єкти впровадження результатів наукового дослідження. У звітному році результати наукового дослідження викладено у практичному посібнику, упроваджено в 1 закладі освіти, 2 установах та організаціях. Крім того, підготовлений практичний посібник оприлюднено в Електронній бібліотеці НАПН України та доступний для завантаження широким колом користувачів.

Цільову групу користувачів результатів наукового дослідження складають науковці-психологи, психотерапевти, практичні психологи, які працюють у галузі освіти, установи, підприємства та організації різних галузей.

В Українському науково-методичному центрі практичної психології і соціальної роботи за напрямом «Прикладна психологія. Професійна й організаційна психологія. Зміст, форми, методи та технології професійної діяльності практичного психолога» виконувалося дослідження *«Формування фрустраційної толерантності старшокласників у діяльності працівників психологічної служби»* (керівник Предко Вікторія Володимирівна, доктор філософії в галузі психології, старший науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи).

На першому етапі наукового дослідження було розкрито особливу роль фрустраційної толерантності, її представлено як інтегральну особистісну характеристику, яка забезпечує здатність людини переносити напругу, зберігати

відносний спокій під час зіткнення з перешкодами. Обґрунтовано, що вона є основним рушійним механізмом, який дає змогу особистості швидко пристосовуватись до нових реалій, протистояти різноманітним стресовим факторам, знаходити шляхи вирішення життєвих труднощів, ефективно вибудовувати своє життя, зберігати оптимістичне ставлення, знаходити в собі сили будувати плани й рухатись далі за будь-яких обставин, відстоювати свої цінності, інтереси та потреби, а головне — самореалізовуватись, зберігаючи фізичне та психічне здоров'я.

Визначено, що вона містить два основні чинники (високий рівень рефлексивності та розвинену комунікативну компетентність), дає змогу адекватно долати фруструючі ситуації, проявляти конструктивну поведінку, надає здатність швидко та самостійно повертатися в оптимальний стан психічної рівноваги, а головне — зберігати спокій та впевненість в складних життєвих ситуаціях. Вона постає психічною стійкістю, яка виявляється у здатності індивіда

протистояти не лише зовнішнім труднощам, а також і внутрішнім бар'єрам, які виводять людину зі стану нервово-психічної рівноваги; стимулює когнітивний потенціал, можливість ефективно контролювати та регулювати свій емоційний стан, уміння зберігати позитивні психологічні установки; зменшує ступінь психологічної напруги, допомагає особистості проявляти мотивацію та наполегливість, навіть у скрутних ситуаціях, досягати важливих цілей, ефективно долати труднощі, цілеспрямовано контролювати психічну активність задля максимальної реалізації власної мети.

Зазначено, що фрустраційні чинники більшою мірою залежать від суб'єктивного досвіду людини, своєрідності її сприйняття та того сенсу, який вона їм приписує, а також загального усвідомлення індивіда ймовірності задоволення власних потреб. Підкреслено, що саме в підлітковому віці, особистість схильна до підвищеної емоційності, основною формою якої є фрустрація. Наголошено на важливому значенні соціальних чинників у формуванні фрустраційної толерантності, зокрема процесі її цілеспрямованого розвитку.

Визначено, що найбільшою мірою фрустраційна толерантність виробляється в процесі становлення особистості, зокрема формування у неї здатності до передбачення сприятливого виходу з фрустраційної ситуації. Відповідно, люди з низькою толерантністю до фрустрації дуже гостро переживають свої невдачі, дискомфорт, не можуть змиритися з розбіжністю планів, а виникнення перешкод розглядають як катастрофу. Зазначено, що поріг толерантності не є фіксованою величиною: це змінна, яка залежить як від особистості, так і від ситуації. Одна й та сама людина в одній ситуації демонструє високий рівень толерантності, а в іншій — дуже низький. Рівень порога толерантності людини залежить як від минулого досвіду знаходження у подібних ситуаціях, так і від того, які події вона передбачає у майбутньому. Підкреслено, що великого значення набуває і суб'єктивна значимість фрустратора, а саме усвідомлення індивіда загальної ймовірності задоволення власних потреб. Загалом, соціалізація особистості супроводжується процесом формування фрустраційної толерантності, вона ґрунтується на сприйнятті легких фрустраційних ситуацій, які поступо-

во впливають на формування та вироблення толерантності. Подібні оптимальні дози фрустрації необхідні у всіх процесах навчання та виховання, оскільки саме вони постають провідними чинниками навчання та розвитку.

Виявлено, що високий рівень фрустраційної толерантності пов'язаний з високою нервово-психічною стійкістю, інтернальністю локус контролю, низькою особистісною та ситуативною тривожністю. Водночас, усвідомлення негативно впливу, прояв оптимізму та налаштування на вирішення життєвих проблем надають можливість людині зберігати психічну рівновагу, а саме проявити фрустраційну толерантність. Особистість з високим рівнем фрустраційної толерантності схильна оцінювати себе більш здібною, здатною впоратися з фруструючими обставинами. В той час як особистість з низьким рівнем фрустраційної толерантності схильна недооцінювати себе, виявляти сумніви у власних можливостях, відповідно, це унеможливує прояв внутрішнього потенціалу у подоланні труднощів. Поєднання низької самооцінки з загальним небажанням подолати фруструючі обставини зумовлюють некомпетентну поведінку особистості, підсилюють її невпевненість, неспроможність самоактуалізації. Зазначено про наявність взаємозв'язку фрустраційної толерантності та оптимізму особистості, зокрема низький рівень оптимізму сприяє розвитку емоційної невірноваженості.

Підкреслено, що основною передумовою формування та розвитку фрустраційної толерантності є життєстійкість особистості, яка надає змогу підтримувати ефективну життєдіяльність, навіть за наявності несприятливих умов та обставин. Життєстійкі переконання впливають на оцінку поточної ситуації, зокрема зменшують її травматичність, допомагають сприймати будь-які зміни як шанс для вдосконалення та особистісного розвитку, надають можливість прогнозувати бажане майбутнє, використовувати конструктивні копінг стратегії. Так, суб'єкти з високим рівнем життєстійкості демонструють вищий рівень фрустраційної толерантності, оцінюють ситуацію як менш небезпечну, схильні реагувати на неї з меншою кількістю негативних емоцій, значно позитивніше, ніж суб'єкти з низьким рівнем життєстійкості. Життєстійкі переконання впливають на оцінку поточної ситуації, надають впевненість у можливості змінити ситуацію, допомагають сприймати її як менш травмуючу, сприяючи активному подоланню труднощів. Життєстійкість

забезпечує готовність діяти в умовах невизначеності, йти на ризик без гарантії успіху, постає єдністю психологічних установок, які спрямовані на актуалізацію сили людини в стресових обставинах, прояву мотивації до перетворення проблем та стресових ситуацій на нові можливості для самовдосконалення та саморозвитку. Вона формує здатність справлятися з життєвими негараздами, забезпечує загальну адаптивність, гнучкість, можливість оптимально функціонувати навіть у ситуації невизначеності.

Обґрунтовано, що коли людина стикається з ситуаціями, у яких, не лише не може спрогнозувати майбутнє, а й контролювати, впливати на теперішнє – єдиним механізмом виживання постає фрустраційна толерантність, а саме внутрішня сила, віра, усвідомлення та прийняття доцільності будь-якого розвитку подій, а головне готовність та бажання впоратися, здійснити переоцінку цінностей, проявити терпіння, побачити головне, проявити себе з нової сторони задля внутрішнього зростання. Зазначено, що фрустраційна толерантність допомагає особистості зрозуміти, що життя це те, що є зараз; що ми не вибираємо події; не все піддається контролю, однак здатність обирати ту чи іншу реакцію на життєві події, забезпечує нас силами впоратися з будь-якою ситуацією. Більш того, вона надає можливість залишатися ефективними та щасливими, незважаючи на будь-які оберти долі, вирости над собою, довіритись долі, впоратися з внутрішнім страхом, бажанням контролювати, приймати та конструктивно використовувати можливості тої реальності, яка нині існує.

На другому етапі наукового дослідження було підкреслено, що упродовж останніх років, учасники освітнього середовища, зокрема старшокласники, зіштовхнулися з численними труднощами, які не лише негативно вплинули на процес засвоєння знань, а і повністю порушили їх звичну, повсякденну життєдіяльність. Зокрема, школа — освітнє середовище, яке було для них основним інститутом соціалізації, провідним системно-організаційним простором, який надавав можливість знайти референту групу та задовольнити афіліативні потреби — перестало виконувати свою роль. Більш того, останні трагічні події, зокрема пандемія та війна, ще раз підтвердили потребу у необхідності удосконалити, а то й повністю трансформувати освітній процес. Підкреслено, що безініціативність, пасивність, низька зацікавленість та відсутність

мотивації — стали основними супроводжуваними факторами дистанційної освіти. Зазначено, що один з найбільш дієвих механізмів удосконалення системи освіти — це розкрити потенціал кожного учня для повноцінного засвоєння знань. Проте наголошено, що це можливо лише за умови оптимально сприятливого внутрішнього психічного стану учня.

Відповідно сконструйовано та представлено психологічний алгоритм формування фрустраційної толерантності — новий інноваційний підхід, який постає важливим механізмом опори, підтримки та адаптації учнів до нових умов життєдіяльності, а також надає змогу удосконалити освітній процес. Він постає основним джерелом психологічної підтримки та компетентного супроводу підлітків у світ дорослого життя, забезпечує їм безпечне підґрунтя, а саме налаштовує їх на психологічно сприятливий ресурсний стан, який допомагає залишатися відкритими до нового досвіду та ефективного засвоєння знань у будь-яких обставинах, а також надає можливість виявити ініціативність, творче мислення.

Визначено, що засвоєння сучасних академічних знань має супроводжуватися залученням психологічної складової, яка забезпечить учнів психологічною грамотністю — необхідними навичками саморегуляції, які своєю чергою, удосконалять навчальну діяльність можливістю особистісного самовдосконалення, ініціативністю, рефлексією, формуванням власної життєвої позиції, новими ефективними стратегіями поведінки, а не сухим відтворенням матеріалу.

Розкрито, що формування фрустраційної толерантності забезпечує особистість внутрішнім локусом контролю, конструктивними навичками розв'язання проблем, ментальністю переможця, здатністю приймати себе та підтримувати сприятливу міжособистісну взаємодію, умінням здійснювати ефективну емоційну саморегуляцію, відповідно, зміцнює її життєстійкість, що, своєю чергою, допомагає не лише поліпшити здатність справлятися з життєвими негараздами, а й надає відчуття психологічного благополуччя та позитивного світовідчуття (Предко, 2022а; Предко, 2022б).

Найважливіші наукові результати, досягнуті в ході проведення дослідження:

- удосконалено теоретико-методологічну базу феномену фрустраційної толерантності, її представлено як інтегральну особистісну характеристику, яка забезпечує здатність людини переноси-

ти напругу, зберігати відносний спокій під час зіткнення з перешкодами. Обґрунтовано, що вона є основним рушійним механізмом, який надає можливість особистості швидко пристосуватись до нових реалій, протистояти різноманітним стресовим факторам, знаходити шляхи вирішення життєвих труднощів, ефективно вибудовувати своє життя, зберігати оптимістичне ставлення, знаходити в собі сили будувати плани й рухатись далі за будь-яких обставин, відстоювати свої цінності, інтереси та потреби, а головне самореалізовуватись, зберігаючи фізичне та психічне здоров'я;

- набуло подальшого розвитку емпіричне вивчення психологічних особливостей фрустраційної толерантності. А саме, визначено, що високий рівень фрустраційної толерантності пов'язаний з високою самооцінкою, нервово-психічною стійкістю, інтернальністю локус контролю, низькою особистісною та ситуативною тривожністю, проявом оптимізму. Зазначено, що фрустраційні чинники більшою мірою залежать від суб'єктивного досвіду людини, своєрідності її сприйняття та того сенсу, який вона їм приписує, а також загального усвідомлення індивіда ймовірності задоволення власних потреб. Підкреслено, що саме в підлітковому віці, особистість схильна до підвищеної емоційності, основною формою якої є фрустрація. Наголошено, на важливому значенні соціальних чинників у формуванні фрустраційної толерантності, зокрема процесі її цілеспрямованого розвитку. Визначено, що основною передумовою формування та розвитку фрустраційної толерантності є життєстійкість особистості, яка надає змогу підтримувати ефективну життєдіяльність, навіть за наявності несприятливих умов та обставин. Життєстійкі переконання впливають на оцінку поточної ситуації, зокрема зменшують її травматичність, допомагають сприймати будь-які зміни як шанс для вдосконалення та особистісного розвитку, надають можливість прогнозувати бажане майбутнє, використовувати конструктивні копінг-стратегії;

- уперше розроблено психологічний алгоритм формування фрустраційної толерантності особистості, який надає дієві способи оптимізації внутрішнього стану особистості. Він постає не лише основним джерелом психологічної підтримки та компетентного супроводу молоді у світ дорослого життя, а й важливою освітньою реформою, яка допоможе удосконалити навчаль-

ний процес. Зокрема розкрити потенціал кожного учня для повноцінного засвоєння знань у будь-яких обставинах, ефективного відтворення отриманого досвіду, а також допоможе виявити ініціативність, активність, творче мислення. Він передбачає застосування комплексу найактуальніших психотерапевтичних підходів, методів когнітивно-поведінкової та емоційно-образної терапії, корекційних методик (способів релаксації, дихальних вправ), технік майндфулнес (медитаційних практик, йоги, візуалізації), позитивного мислення, когнітивної реструктуризації та рефреймінгу задля подолання негативних та нав'язливих думок. Він допоможе знизити афіліативну невдоволеність, мінімізувати сензитивну тривогу, виробити ефективні стратегії поведінки задля пристосування особистості до нових умов життєдіяльності. Надасть можливість виробити найсприятливіші способи реагування на труднощі, а також сформувати нові ефективні навички, які нормалізують психічний стан, нададуть душевний спокій та удосконалять життєдіяльність.

Практична значущість виконаного дослідження полягає в тому, що формування фрустраційної толерантності, допоможе пристосуватись до нового психологічного простору, сформувати нові ритуали повсякденної поведінки, подолати сенситивну тривогу та реалізувати афіліативні потреби, забезпечить емоційну врівноваженість, підтримку психофізіологічного здоров'я, допоможе особистості стати резильєнтною, надасть можливість зберегти внутрішню збалансованість, стати автономною та конструктивно керувати власним життєвим шляхом. Сприятиме відчуттю психологічної безпеки, сформує готовність людини активно діяти на користь конструктивного, сприятливого майбутнього за будь-яких обставин. Психологічний алгоритм фрустраційної толерантності допоможе розширити межі життєвого досвіду особистості шляхом конструювання нової картини буття, перебудови смислової системи, яка надасть можливість перенести локус контролю із зовнішнього у внутрішнє та здобути інтернальність. Забезпечить механізмом ціннісно-смислової переорієнтації, внутрішнього відновлення себе, надасть особистості ефективні стратегії опановуючої поведінки.

Упровадження результатів наукового дослідження здійснено на всеукраїнському рівні. Результати дослідження представлено в мето-

дичних рекомендаціях, розміщено на сайті Електронної бібліотеки НАПН України та доступні для широкого кола користувачів, практичних психологів, вчителів, науковців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Предко, В.В. (2022a). *Формування фрустраційної толерантності задля зміцнення життєстійкості старшокласників у діяльності працівників психологічної служби*: методичні рекомендації. Київ: Ніка-Центр; ДІА. <https://lib.iitta.gov.ua/733831/>
- Предко, В.В. (2022b). Психологічні особливості прояву життєстійкості учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Міжнародна науково-практична конференція «Трансформаційні процеси соціальногуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи»* (Тернопіль, 02-03 червня 2022 р.). С. 209-210. <https://lib.iitta.gov.ua/732256/>
- Чиханцова, О. & Гуцол, К. (2022). *Психологічні основи розвитку резильєнтності особистості в період пандемії COVID-19*: практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка. <https://lib.iitta.gov.ua/732913>

RESULTS OF PERFORMING IN 2022 THE APPLIED RESEARCHES TO SUPPORT YOUNG SCIENTISTS

Scientific report at the meeting of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, January 26, 2023

Olena Chykhantsova

DSc in Psychology, Senior Researcher of Chamata Laboratory of Psychology of Personality Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Viktoria Predko

PhD in Psychology, Senior Researcher of the Department of Applied Psychology of Education, Ukrainian Scientific and Methodological Centre of Applied Psychology and Social Work, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The article presents the main results of two applied research studies completed in 2022 by young scientists of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. The researches were carried out based on the results of a competitive selection in January 2022 to support and intensify the scientific activities of young scientists of NAES of Ukraine, and to promote the development of their professional qualities and creative potential. The research results obtained by the young scientists of the Academy are aimed at scientific and methodological support of the psychological accompaniment of the education system, especially in the crisis conditions of martial law in the country, taking into account the tasks for the educational and scientific spheres related to post-war recovery and integration into the European Research Area. The scientific results of the conducted research have been implemented in educational institutions of various levels, as well as in state and local governments.*

Keywords: *applied research; young scientists; psychological support for education.*

Дата публікації: 18 лютого 2023 р.